

DR. DOMONKOS JÁNOS
Fővárosi Iskolászatórium
Budapest

A magyar millennium szimbólumai

A Magyar Szent Koronát, a jogart, az országalmát és a koronázási kardot 2000. január elsején a Parlament Kupolacsarnokában helyezték el. A Magyar Köztársaság első számú tisztségviselőiből ünnepélyesen koronatestületet hoztak létre. Az új évezredkezdettel ünnepeljük Jézus Krisztus születésének 2000. évfordulóját, és ugyanebben a jubileumi évben az első magyar király megkoronázásának 1000. éves millenniumát. Sokatmondó szimbólum, hogy a gazdag jelentéstartalmú magyar történelmi ereklyék éppen a kettős jubileumi új év napján – szép külsőségek közepette – kerültek át a Budapesti Nemzeti Múzeumból méltóbb környezetbe, az Országház épületébe. A zimankós hidegben türelmesen várakozó hazafias tömeg arra vall, hogy a magyar embereket foglalkoztatják ezek a történelmi jelképek, amelyek egyben kell, hogy emlékeztessenek is – képviselőinket éppúgy, mint bennünket – nemzeti hovatartozásunkra, évezredek múltunk és örökségünk megőrzésére, önzetlen áldozatokra is képes szolgálatra.

A *SZENT KORONA* két fő részből áll: a latin feliratú, apostollemezekkel díszített felső keresztpántokból, illetve az alsó abroncsból, amelynek 2 oldalára 4-4, hátul pedig 1, a végén ékköves láncot függesztettek. Tetejére az összeállításnál későbbben, a felső, zománcos lemezt áttörve, keresztet illesztettek. Felső és alsó része különböző minőségű aranyból készült. Jelen formájában egységes tárgy; de csak attól kezdve, amikor a különféle korú és különféle műhelyekben készült darabokat egységes jelvénné szerelték össze.

A *KORONÁZÁSI PALÁST* (A koronázás szimbolikus jellegű, ünnepélyes közjogi és egyházi aktus, melynek révén az uralkodói hatalom teljessége valamely személyre szállt, mely nélkül Magyarországon a király nem léphetett uralkodói jogainak teljességébe. Ennek folytán a nemzet nem is tartotta törvényes uralkodójának II. József császárt, a „kalapos királyt”, sem I. Ferenc Józsefet 1867-ig, megkoronáztatásáig.)

Az eredetileg több részből álló koronázási ornátus fennmaradt darabja, a palást félkör alakú, kékes-lilás színű, aranyfonállal sűrűn kivarrt ruhadarab. Eredeti rendeltetését a félkörös feliratszalg árulja el: „Krisztus megtestesülésének 1031. évében és a 14. indikcióban István király és Gizella királyné készítette és adta ezt a miseruhát a Fehérvár városban lévő Szűz Mária-templomnak.”

A *KORONÁZÁSI JOGAR* sok tekintetben, eltér az ismert királyi pálcáktól, és igen régi. Egy 29,5 centiméter hosszú hengeres nyélre illesztett hegyikristálygömb. A gömb felületére három egyforma, oroszlánra emlékeztető állatalakot véstek. A kristálygömb sárga, finom aranyfoglalatával szemben a mogyorófa nyelet hat hosszanti sávra osztott aranyozott ezüstlemez burkolja. A sávokon a kristálygömb pántjainak mintájához hasonló, szív alakú filigránminta sorakozik. A díszítés motívumaiból arra lehet következtetni, hogy a jogar egy korból való a palásttal, tehát Szent István is használta.

AZ *ORSZÁGALMA* Magyarországon először a koronázási paláston, István király kezében tűnik fel, ugyanilyen tárgyakat tartanak a kezükben a vértanúk is. A magyar országalma, mely 16 centiméter magas, aranyozott ezüstből készült. A gömbrész 8,9 cm átmérőjű és 7,9 centiméter ma-

gas; két félgömbből illesztették össze. Tetejére kettős keresztet, az oldalára pedig Árpád-sávost, kis címerpajzsot illesztettek. A négyelt pajzsot az Árpád-házi uralkodók ezüst-piros sávost és az Anjouk liliomos zománcozott címere díszíti. Az országalma tehát az Anjou-uralkodókhoz kapcsolható.

A KORONÁZÁSI KARD a legfiatalabb tárgy a koronázási jelvényegyüttesben: a 15. század második felében készült. Nagyméretű markolatgombja felületét növényi motívumok díszítik. A penge markolat felőli végének két oldalán két turbános török és két huszár arcképe látható. Észak-italiái eredetű. Hossza 98, a penge szélessége 6,5 centiméter. A koronázási szertartás azzal végződött, hogy a király a koronázó dombra ugratva lovával a négy égtáj felé sújtott a kardjával. Ez jelképezte, hogy kész megvédeni hazáját minden ellenségtől.

A jelvények kiválasztását a 12. század folyamán az határozta meg, hogy az első magyar uralkodó, Szent István személyéhez kapcsolódtak-e. A relikviák, viszontagságos sorsuk ellenére, Európa legrégebbi koronázási együttesét képezik.

1527-ig a magyar királyokat Székesfehérváron, 1563-tól általában Pozsonyban koronázták.

Esztergomban 1000 karácsonyán koronázták I. István királyunkat. 1867. június 8-án, pünkösd vigiliáján koronázták a budai Nagyboldogasszony-templomban Ferenc Józsefet és feleségét, Wittelsbach Erzsébet bajor hercegnőt. Ugyanabban a katolikus templomban 1916. december 30-án koronázták az utolsó magyar királyt és királynét. A koronát Csernoch János esztergomi érsek és gróf Tisza István helyezte IV. Károly király fejére. A királyné: Bourbon-Párizsi Zita hercegnő.

A Szent Korona 1944 októberében Veszprémben, december 6-án Kőszegen, 1945 januárjában Velemben, márciustól Kőszegen, Mariázellben, majd Mattseeben elássák; júliusban Mattseeben megtalálják, majd Augsburgba, végül Frankfurtba kerül. 1951–1978: Fort Knox (USA, Texas).

1978. január 6. A koronázási ékszereket J. Carter elnöksége idején hazaszállítják Magyarországra. A Parlamentben adják át. A Magyar Nemzeti Múzeumban állítják ki 1999. december 21. Az ország-gyűlés elfogadja a Szent István államalapításának emlékérről és a Magyar Szent Koronáról szóló 2000. évi I. törvényt. 2000. január 1.: A Szent Koronát, a jogart, az országalmát s a kardot ünnepélyesen átviszik a Parlament épületébe, és dr. Orbán Viktor miniszterelnök megnyitja a millenniumi évet.

Jelentős vallásos, szakrális nézetek is fűződnek hozzá. A 18. században bontakozott ki a Regnum Marianum (Mária országa) gondolata, melynek gyökere Szent István legendáiban található meg. Szent István Magyarországot a magyarok által Nagyboldogasszonyként tisztelt – és ily módon az ősi hitvilággal egybekapcsolt – Szűz Máriának ajánlotta fel: felbonthatatlan kapcsolatot keresve és találva Istennel. Fontos tény, hogy az Apostoli Szentszék egyedül Magyarországnak engedélyezte (okt. 8. Magyarok Nagyasszonya ünnepünk!), hogy Szűz Máriát saját nemzeti koronájával ábrázolja. Sem az angol, sem a francia vagy a német római császár koronája számára nem engedélyezték ezt.

A Magyar Szent Korona-tan szerint történelmünk során az uralkodó – mint a Szent Korona feje – annak egyik személyi és a néppel egyenjogú alkotó eleme. Szorosan hozzátartozott a Kárpát-medence egész területe, ami egyfajta határok felett, nemzeti összetartó erőt kölcsönzött neki. Több középkori koronatan is létezett – angol, cseh, lengyel –, de a magyart kivéve egyik se kapcsolódott valamely tényleges koronához. További eltérés, hogy mindenhol máshol az alattvalók a királyhoz hűek, nem a koronához. A Magyar Szent Korona-tan egyedi, önálló életet élő, a nemzeti jogfejlődést összegező és meghatározó közjogi tan. A világon csak nálunk lett közjogi, tehát kötelező erővel bíró tétel, egy különleges államszemélyiség, a Magyar Szent Korona által megsemmisítve.

